

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
Jojo Moyes
THE GIVER OF STARS

Copyright © 2019 by Jojo's Mojo, Ltd
Translation Copyright © 2021 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-03796-8

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

+

✧

DŽODŽO MOJES

+

Poklanjam
✧ ti zvezde

✧ + ✧

✧

✧ Prevela Branislava Maoduš ✧

VULKAN
IZDAVAŠTVO

Beograd, 2021.

Za Barbaru Nejpiger, koja mi je dala
zvezde kada su mi bile potrebne.

I za bibliotekare svugde u svetu.

PROLOG

20. decembar 1937.

Slušaj. Pet kilometara u šumi podno Arnotovog grebena čovek se nađe u tišini toliko žitkoj da mu se čini da gaca kroz nju. Nema pesme ptica nakon zore, čak ni usred leta, a pogotovo ne sada, kada je ledeni vazduh toliko otežao od vlage da umiruje ono malo lišća što se još hrabro drži za grane. Ništa se ne mrda među stablima hrasta i prave karije: divlje životinje su duboko pod zemljom, leže sklupčane u uskim pećinama ili izdubljenim deblima. Sneg je toliko dubok da muli noge tonu sve do kolena i ona se svakih nekoliko koraka tetura i sumnjičavo frkće tražeći klimavo kamenje i rupe u beskrajnoj belini. Samo se uski potok pod njima kreće samouvereno, a njegova bistra voda žubori i penuša preko kamenog korita jureći ka konačnoj tački koju niko ovde nije video.

Mardžeri O'Her migolji prstima u čizmama, ali odavno je izgubila osećaj u njima i trza se od pomisli koliko će boleti kada ih ponovo zagreje. Navukla je tri para vunjenih čarapa, ali se po ovom vremenu čini kao da je bosonoga. Tapše po vratu veliku mulu i teškim muškim rukavicama briše kristale koji su joj se nahvatali na vratu.

„Večeras ćeš, Čarli, dobiti dodatnu porciju hrane“, kaže i gleda ga kako zabacuje ogromne uši. Pomera se, podešava bisage da ravnomerno rasporedi teret na muli dok se probijaju prema potoku. „Vruću melasu dobićeš uz večeru. Mogla bih i ja da uzmem malo.“

Još šest kilometara, razmišlja poželevši da je obilnije doručkovala. Iza Indijanske padine, uza stazu žutog bora i nakon još dve dolje, kao i

uvek, u susret će joj doći stara Nensi pevajući crkvene pesme i mašući rukama u hodu kao dete, a šuma će se oriti od njenog jasnog, snažnog glasa.

„Ne moraš preći osam kilometara da bi mi došla u susret“, kaže ženi svakih četrnaest dana. „To je naš posao. Zato smo mi na konjima.“

„O, vi, devojke, dovoljno činite.“

Zna ona pravi razlog. Nensi, kao ni njena za postelju vezana sestra Džin, gore u brvnari u Red Liku, ne može ni da zamisli da propusti sledeću turu priča. Ima šezdeset četiri godine, tri dobra zuba i luda je za zgodnim kaubojima: „Od onog Maka Magvajera srce mi zatreperi kao čist čaršav na kanapu.“ Sklapa ruke i podiže oči u nebesa. „A kako ga Arčer opisuje, pa, sve mi se čini da je iskočio sa stranica knjige i podigao me kraj sebe na konja.“ Zaverenički se naginge. „I ne bi se ja radovala samo da uzjašem konja. Moj muž i ja smo, kada sam bila mlada, bogami dobro jahali!“

„Ne sumnjam, Nensi“ odgovara svaki put a žena praska u smeh i udara se dlanovima o butine kao da ovo prvi put čuje.

Krcka grančica, a Čarli zabacuje uši. Sa tolikim ušima, verovatno čuje polovinu Luivila. „Ovamo, momče“, kaže vodeći ga od stenovite izbočine. „Čučeš je za časak.“

„Nekud si pošla?“

Mardžeri naglo okreće glavu.

Blago se tetura, ali smireno gleda pravo u nju. Puška je, vidi, zapeta i on, kao budala, drži prst na obaraču. „Sad ćeš gledati u mene, a, Mardžeri?“

Trudi se da mu odgovori smireno, premda su joj misli mahnite: „Vidim te, Kleme Makalok.“

„Vidim te, Kleme Makalok“, pljuje dok ponavlja njene reči kao zlobno dete u školskom dvorištu. Kosa mu je odignuta s jedne strane, kao da je spavao na toj strani. „Vidiš me dok me gledaš sa visine. Kao što vidiš i blato na cipeli. Kao da si ti nešto posebno.“

Nikada se nije mnogo plašila, ali dovoljno dobro poznaje ove brđane da zna da ne bi trebalo da se upušta u svađu sa pijancem. Pogotovo kada drži zapetu pušku.

Brzo u glavi nabraja ljude koje je možda uvredila – bog zna da ih ima nekoliko – ali Makalok? Ali ničega, osim očiglednog, ne može da se seti.

„Ma u kakvoj zavadi da je tvoja porodica bila sa mojim tatom, to je s njim sahranjeno. Samo sam ja ostala, a mene krvne zavade ne zanimaju.“

Makalok joj sada stoji na putu, nogu raširenih u snegu, i dalje sa prstom na obaraču. Na koži su mu iskočile modre fleke kakve se javljaju na čoveku koji je suviše pijan da bi shvatio koliko mu je hladno. Verovatno suviše pijanom da bi dobro ciljao, ali ona ne želi toliko da rizikuje.

Naginje se unazad, tera mulu da uspori; pogled joj klizi u stranu. Obale potoka su suviše strme, suviše gusto obrasle drvećem da bi se probila. Moraće da ga ubedi da se pomeri ili da ga pregazi, a iskušenje da uradi ovo poslednje je snažno.

Mula priljubljuje uši uz glavu. U tišini čuje otkucaje svog srca, uporne udare u ušima. Odsutno razmišlja kako ih nikada pre nije čula ovako glasno. „Samo radim svoj posao, Makalok. Bila bih ti zahvalna kada bi me pustio da prođem.“

Mršti se, čuje moguću uvredu u njenoj suviše učtivoj upotrebi njegovog imena, i uviđa svoju grešku kada on pomeri pušku.

„Tvoj posao... Misliš da si mnogo važna. Znaš li šta tebi treba?“

Bučno pljuje, čekajući njen odgovor. „Rekao sam, znaš li šta tebi treba, devojko?“

„Slutim da bi moje mišljenje moglo donekle da se razlikuje od tvog.“

„O, ti imaš odgovor na sve. Misliš da ne znamo šta radite? Misliš da ne znamo šta širiš među pristojnim bogobojažljivim ženama? Znamo mi šta ti smerаш. Đavo je u tebi, Mardžeri O’Her, i samo na jedan način može se isterati iz devojke kao što si ti.“

„Pa, volela bih da zastanem i otkrijem, ali moram da završim obilazak, pa bismo možda ovo mogli da nastavimo...“

„Umukni!“

Makalok podigne pušku. „Začepi ta pogana usta.“

Ona ih zatvori.

Približava joj se za dva koraka, raširenih, ukočenih nogu. „Silazi s te mule.“

Čarli se nelagodno meškojli. Srce joj je zaleđen oblatak u ustima. Ako se okrene i počne da beži, ubiće je. Jedini put odavde prati potok; tlo šume je jalov kamen, drveće suviše gusto da se pronade put. Nikoga nema kilometrima unaokolo, nikoga osim stare Nensi koja se polako probija preko vrha planine.

Sama je, i on to zna.

Spušta glas. „Silazi, kažem, *smesta*.“ Približava joj se za još dva koraka, sneg mu škripi pod nogama.

I eto gole istine, za nju i sve žene u okolini. Nije važno koliko si bistra, koliko pametna, koliko samostalna – uvek će te nadmašiti glupak s puškom. Cev njegove puške sada je toliko blizu da ona hvata sebe kako zuri u dve beskrajne crne rupe. On stenje pa je naglo spušta i zabacuje na leđa, pa grabi uzde. Mula se okreće, i ona joj trapavo pada na vrat. Oseća kako je Makalok šakom grabi za butinu dok drugom rukom pokušava da dohvati pušku. Dah mu je kiseo od pića, a na ruci mu se skorela prljavština; svaka ćelija u telu grči joj se zbog tog dodira.

I tada čuje Nensin glas u daljini.

O, kakvog se mira odričemo!

O, kakav nepotreban bol podnosimo...

Podiže glavu. Ona čuje *Ne!*, a neki udaljeni deo nje iznenađeno shvata da je taj glas izbio iz njenih usta. Grabi je i vuče, jednu ruku pruža da je zgrabi oko struka, izbacuje je iz ravnoteže; vidi kako se njena budućnost, u njegovom odlučnom stisku i smrdljivom dahu, pretvara u nešto crno i strašno. Ali od hladnoće je trapav. Ponovo nespretno pokušava da dohvati pušku, okreće joj leđa i ona u tom trenutku vidi priliku. Levu ruku spušta u bisage iza leđa pa ispušta uzde baš kada je on počeo da se okreće prema njoj, drugom rukom hvata čošak teške knjige, zamahuje njome što snažnije može i, tras, udara ga pravo u lice. Puška puca, zvuk trodimenzionalnog praska odbija se od drveća, i ona čuje da je pesma na trenutak zamukla, a ptice – u sjajnom crnom oblaku krila – poletele u nebo. Makalok pada, mula se propinje i uplašeno poleće napred spotakavši se o njega, a ona glasno udiše i hvata se za sedlo da ne padne.

A zatim juri koritom potoka, dah je guši u grlu, srce joj mahnitno udara, polaže sve nade da će mula pronaći čvrst oslonac u uzburkanoj ledenoj vodi ne usuđujući se da se osvrne i vidi je li Makalok ustao i pošao za njom.

1

Tri meseca ranije

Bilo je, svi su se složili, hladeći se lepezama ispred prodavnice ili stojeći u hladu drveća, neprirodno toplo za septembar. Vazduh u sali za sastanke u Bejlivilu zgusnuo se od mirisa sapuna od lužine i ustajalog parfema i lepio se za nagurana tela u kvalitetnim haljinama od puplina i letnjim odelima. Vrelina je prožimala čak i zidove od dasaka pa je drvo nezadovoljno škripalo i uzdisalo. Priljubljena uz Beneta dok je, jedva se suzdržavajući da ne uzdiše, strugao nogama uz red krcatih sedišta i izvinjavao se ljudima kako su ustajali da ga propuste. Alis je mogla da se zakune da je osećala kako se toplota svakog tela, koje se povlačilo da ih propusti, uvlači u njeno.

Izvinite. Veoma mi je žao.

Benet je najzad stigao do dva slobodna sedišta i Alis je, obraza rumenih od stida, sela ignorišući potajne poglede ljudi oko njih. Benet je pogledao svoj rever, sklonio nepostojeći končić pa primetio njenu suknju. „Nisi se presvukla?“, promrmljao je.

„Rekao si da kasnimo.“

„Nisam mislio da izađeš u kućnoj odeći.“

Pokušavala je da napravi musaku, da obodri Eni da na sto iznese još nešto osim južnjačke hrane. Ali je krompir pozeleneo, a mast prsnula kada je spuštala meso u tiganj jer nije uspela da podesi temperaturu vatre. A kada je Benet došao po nju (potpuno je, razume se, izgubila

pojam o vremenu) nije nikako mogao da razume zašto kuvanje nije prepustila domaćici kada je znala da moraju ići na važan sastanak.

Alis je rukom pokrila najveću fleku od masnoće na suknji i rešila da je tu ostavi tokom narednog sata. Jer će sastanak trajati čitav sat. Ili dva. Ili – neka joj je gospod u pomoći – tri.

Crkva i sastanci. Sastanci i crkva. Ponekad se Alis van Kliv činilo da je prosto zamenila jednu dosadnu zanimaciju drugom. Baš tog jutra otac Makintoš je u crkvi gotovo dva sata govorio o grešnicima koji su, po svemu sudeći, imali bezbožnu nameru da ovladaju gradićem i koji se sada hladio i izgledao zabrinjavajuće spremno da ponovo uzme reč.

„Obuj se“, promrmljao je Benet. „Neko bi mogao da te vidi.“

„To je zbog vreline“, rekla je. „Ovo su engleska stopala. Nisu navikla na ovakve temperature.“ Osetila je, pre nego videla, umorno neodobra- vanje svoga muža. Ali bilo joj je suviše vruće i bila je suviše umorna da bi marila, a glas govornika imao je uspavljujući ton pa je ona hvatala tek svaku treću reč – *klijanje... mahune... pleva... papirne kese* – i bilo joj je teško da mari za ostatak.

Bračni život, rekli su joj, biće avantura. Putovanje u novu zemlju! Naposletku, udala se za Amerikanca. Nova hrana! Nova kultura! Nova iskustva! Zamišljala je sebe u Njujorku, doteranu, u dvodelnom odelu, u živim restoranima i na krcatim trotoarima. Zamišljala kako će se u pismima koja šalje kući hvalisati svojim novim iskustvima. *O, Alis Rajt? Nije li to ona što se udala za onog božanstvenog Amerikanca? Da, poslala mi je razglednicu – bila je u Metropolitan operi, ili u Karnegi holu...*

Niko je nije upozorio da će brak podrazumevati toliko neobaveznog ćaskanja sa postarijim tetkama oko porcelanskog posuđa, toliko bes- potrebnog krpljenja i šivenja niti, što je bilo još gore, toliki broj smrtno dosadnih propovedi. Beskrajne, višesatne propovedi i sastanci. O, kako li su samo ovi muškarci voleli da slušaju svoj glas! Osećala se kao da je neko satima grdi, četiri puta nedeljno.

Van Klivovi su svratili u najmanje trinaest crkvi na putu ovamo, i dopala joj se jedino propoved u Čarlstonu, gde je sveštenik toliko dugo tupio svojoj pastvi da su oni načisto izgubili strpljenje pa rešili da ga „pesmom učutkaju“ – da ga nadglasaju pesmom dok nije najzad shva- tio poruku pa prilično srdito završio za taj dan. Zasmejali su je njegovi

uzaludni pokušaji da ih nadglasa dok su se njihovi glasovi odlučno podizali i nadimali.

Pastva je u Bejlivilu u Kentakiju, primetila je, delovala razočaravajuće ushićeno.

„Samo ih obuj, Alis. Molim te.“

Srela je pogled gospođe Šmit, u čijem je salonu pre dve nedelje pila čaj, pa ponovo pogledala napred trudeći se da ne deluje *suviše* srdačno da je ne bi pozvala i drugi put.

„Pa, hvala ti, Henk, na savetu o potrebi za skladištenjem. Siguran sam da si nam svima dao materijal za razmišljanje.“

Dok je Alis uvlačila stopala u cipele, sveštenik je dodao: „O, ne, ne ustajte, dame i gospodo. Gospođa Brejdi je zamolila da joj posvetite trenutak.“

Alis je, sada potpuno svesna značaja ovog izraza, ponovo izula cipele. Pred okupljene je izašla niska, sredovečna žena – žena kakvu bi njen otac opisao kao „dobro tapaciranu“, sa čvrstim punjenjem i kompaktnim oblinama koje su asocirale na kvalitetan kauč.

„U pitanju je pokretna biblioteka“, rekla je belom lepezom hladeći vrat i nameštajući šešir. „Došlo je do izvesnih *dešavanja* na koja bih želela da vam skrenem pažnju.“

Svi smo svesni – uh – *razornih* posledica Depresije po našu veliku zemlju. Toliko je pažnje posvećeno preživljavanju da smo mnoge druge elemente života morali da gurnemo u stranu. Neki od vas možda su svesni *divljenja vrednih* napora koje predsednik i gospođa Ruzvelt ulažu da povrate interesovanje za pismenost i učenje. Pa, ranije ove nedelje sam imala čast da prisustvujem čajanki sa gospođom Lenom Nofsijer, predsednicom Bibliotekarske službe Udruženja roditelja i učitelja Kentakija, i ona nam je rekla da je u okviru njihovih aktivnosti Uprava za napredak u radu uvela sistem pokretnih biblioteka u nekoliko država – čak dve ovde u Kentakiju. Neki od vas možda su čuli za biblioteku u Okrugu Harlan. Da? Pa, pokazala se *beskrajno* uspešno. Pod pokroviteljstvom same gospođe Ruzvelt i Uprave za napredak u radu...“

„Ona je episkopalka.“

„Molim?“

„Ruzveltova. Ona je episkopalka.“

Gospođi Brejdi je zaigrao obraz. „Pa, nećemo joj to zameriti. Ona je naša prva dama i rešena je da čini velike stvari za našu zemlju.“

„Ona bi trebalo da je rešena da zna gde joj je mesto, a ne da podstrekuje koješta kojekuda.“ Muškarac obešenih obraza u bledom lane-nom odelu zatresao je glavom pa se osvrnuo oko sebe očekujući da se ostali slože sa njim.

Preko puta, Pegi Forman se nagnula napred da namesti suknju baš u trenutku kada ju je Alis ugledala, pa se činilo da je Alis zurila u nju. Pegi se namrgodila i podigla nosić, pa promumlala nešto devojci pored sebe koja se nagnula napred da i ona neprijateljskim pogledom odmeri Alis. Alis se naslonila na naslon svoje stolice pokušavajući da potisne rumenilo u obrazima.

Alis, nećeš se privići ako ne stekneš prijatelje, govorio je Benet kao da bi ona mogla da privoli Pegi Forman i njeno jato da se otkrave.

„Tvoja voljena ponovo baca čini na mene“, promrmljala je Alis.

„Nije ona moja voljena.“

„Pa, ona je mislila da jeste.“

„Rekao sam ti. Bili smo deca. Sreo sam tebe i... pa, to je sad sve prošlost.“

„Volela bih da to njoj kažeš.“

Nagnuo se prema njoj. „Alis, zbog tvog ustezanja ljudi počinju da misle da si pomalo – hladna...“

„Ja sam Engleskinja, Benete. Mi nismo stvoreni da budemo... druželjubivi.“

„Mislim da bi tvoje veće uključenje u zajednicu bilo bolje po nas oboje. I sveštenik tako misli.“

„O! Nije valjda!“

„Nemoj da si takva.“

Gospođa Brejdi prostrelila ih je pogledom. „Kao što sam rekla, usled uspeha ovih napora u susednim državama, Uprava za napredak u radu dodelila nam je sredstva koja će nam omogućiti da ovde, u Okrugu Li, otvorimo našu pokretnu biblioteku.“

Alis je potisnula zevanje.

* * *

Na kredencu u kući stajala je fotografija Beneta u dresu za bejzbol. Upravo je bio postigao oprčavanje i na licu su mu sijali žestina i radost kao da u tom trenutku doživljava nešto uzvišeno. Poželela je da nju ponovo gleda na takav način.

Ali, kada je dozvolila sebi da misli o tome, Alis van Kliv shvatila je da je njen brak bio kulminacija niza nasumičnih događaja koji su započeli razbijenom porcelanskom figuricom psa kada su ona i Dženi Ficvolter igrale badminton u kući (padala je kiša – šta je trebalo da rade?), intenziviralo se gubljenjem mesta u školi za sekretarice jer je uporno kasnila, i najzad njenim očigledno nepristojnim izlivom besa na šefa svog oca na božićnom prijemu. („Ali spustio je ruku na moju zadnjicu dok sam služila pecivo!“, pobunila se Alis. „Nemoj da si vulgarna, Alis“, rekla je njena majka i zadrhtala.) Ova tri događaja su – uz incident u koji su bili upleteni prijatelji njenog brata Gidiona, previše rum-punča i uništen tepih (nije znala da se u punču nalazi alkohol! Niko joj to nije rekao!) – navela njene roditelje da joj predlože ono što su nazivali „periodom preispitivanja“ što se svelo na „držanje Alis u kući“. Čula ih je kako pričaju u kuhinji: „Oduvek je bila takva. Ona je na tvoju tetku Harijet“, rekao je otac prezrivo, nakon čega majka puna dva dana nije razgovarala s njim, kao da je pomisao da je Alis proizvod njene loze bila nepodnošljivo uvredljiva.

I tako je, tokom duge zime, dok je Gidion odlazio na nebrojene balove i koktele, nestajao na produžene vikende u kuće prijatelja ili se zabavljao u Londonu, ona postepeno otpala sa svih spiskova zvanica svojih prijatelja i sedela je kod kuće, nevoljno pokušavala da se posveti vezu i izlazila je samo kada je majku pratila u posete starijim rođacima ili na okupljanja Ženskog instituta, gde se raspravljalo o kolačima, cvetni aranžmanima i *Životima svetaca* – činilo se kao da bukvalno pokušavaju da je dosadom oteraju u smrt. Nakon nekog vremena prestala je da od Gidiona traži pojedinosti njegovih izlazaka jer se osećala samo još gore. Pa je počela da se duri za vreme kanaste, mrzovoljno vara u monopolu i sedi za stolom glave spuštene na ruke slušajući radio koji je obećavao svet daleko izvan zagušljivih granica njenih briga.

I Benet van Kliv je, kada se dva meseca kasnije jednog nedeljnog poslepodneva neočekivano pojavio na prolećnom crkvenom festivalu – sa onim svojim američkim akcentom, četvrtastom vilicom i plavom

kosom donoseći sa sobom mirise sveta koji je bio milion kilometara daleko od Sarija – mogao da bude i zvonar Bogorodičine crkve, a ona bi zaključila da je odista, hvala lepo, sjajna ideja da se preseli u bučni zvonik.

Muškarci su bili skloni da zure u Alis i Beneta je smesta zanela otmena Engleskinja ogromnih očiju sa talasastim plavim pažem, čiji jasan, odsečan glas nije bio nalik ničemu što je ikada imao prilike da čuje u Leksingtonu, i koja bi, prokomentarisao je njegov otac, mogla biti i britanska princeza zbog izvanrednih manira i prefinjenog načina na koji je podizala šolju čaja. Kada im je Alisina majka poverila da je putem braka u porodicu dve generacije ranije dospela jedna vojvotkinja, stariji Van Kliv je umalo skončao od radosti. „Vojvotkinja? Kraljevske krvi? O, Benete, ne bi li to razonodilo tvoju milu majku?“

Otac i sin bili su u poseti Evropi u sklopu misije Crkve Istočnog Kentakija sa zadatkom da provere kako verni poštuju Gospoda izvan Amerike. Gospodin Van Kliv je finansirao nekoliko prisutnih misionara u čast svoje pokojne supruge Dolores, kako je voleo da ističe za vreme zatišja u razgovoru. On možda i jeste bio poslovni čovek, ali nije to značilo ništa, ništa, ako nije bilo činjeno pod božjim okriljem. Alis je pomislila kako je izgledao pomalo demoralisan suzdržanim i nimalo vatrenim izrazima verskog žara u Crkvi Svete Marije – a zajednica je svakako bila zatečena uzavrelom rikom oca Makintoša o ognju i sumporu (sirotog gospodina Arbatnota morali su da izvedu na bočna vrata na svež vazduh). Ali Britanci su svoj nedostatak pobožnosti nadomestili crkvama, katedralama i *čitavom svojom istorijom. I nije li to bilo duhovno iskustvo samo po sebi?*

Alis i Benet su, u međuvremenu, bili zauzeti svojim mnogo manje duhovnim iskustvom. Rastali su se stežući ruke jedno drugom sa strastvenim izrazima naklonosti, onakvima kakve pojačavaju izgledi za skori rastanak. Razmenjivali su pisma za vreme njegovog boravka u Remsu, Barseloni i Madridu. Njihova prepiska dosegla je prilično grozničav vrhunac dok je bio u Rimu, a kada se vratio, samo su se najnezainteresovaniji članovi domaćinstva iznenadili kada ju je Benet zaprosio, a Alis je, hitro poput ptice kada vidi kako se vrata kaveza otvaraju, oklevala svega pola sekunde pre nego što je svom sada od ljubavi svenulom – i prilično lepo preplanulom – Amerikancu rekla da,

hoću. Ko ne bi pristao da se uda za naočitog muškarca četvrtaste vilice koji ju je gledao kao da je od upredene svile? Svi ostali su je poslednjih meseci gledali kao da je kužna.

„Zaboga, pa ti si savršena“, govorio joj je Benet držeći joj ručni zglobov palcem i kažiprstom, dok su sedeli na ljuljašci u vrtu njenih roditelja podignutih kragni da se zaštite od povetarca, pod nadzorom očeva koji su ih popustljivo gledali sa prozora biblioteke i, svaki iz svojih razloga, osećali olakšanje zbog ovog braka. „Tako si nežna i prefinjena. Kao čistokrvni konj.“ Reč prefinjena izgovorio je kroz nos.

„A ti si neverovatno naočit. Kao filmska zvezda.“

„Majci bi se dopala.“ Prešao je prstom niz njen obraz. „Kao porcelanska lutka si.“

Šest meseci kasnije Alis je bila prilično sigurna da je više nije smatrao za porcelansku lutku.

Venčali su se na brzinu, objasnivši žurbu potrebom gospodina Van Kliva da se vrati svom poslu. Alis se osećala kao da se čitav njen svet preokrenuo; bila je onoliko srećna i ushićena koliko je bila utučena tokom zime. Majka je njen kofer spakovala sa istim onim blago nepristojskim veseljem sa kojim je svim njihovim prijateljima ispričala za Alisinog divnog muža Amerikanca i njegovog bogatog oca industrijalca. Lepo bi bilo da je izgledala barem malčice žalosno što se njena jedina kćerka seli u deo Amerike koji niko od njenih poznanika nikada nije posetio. A opet, Alis je bila jednako željna da ode. Samo je njen brat otvoreno žalio, ali je ona bila prilično sigurna da će se već do sledećeg vikenda oporaviti. „Doći ću ti u posetu, razume se“, rekao je Gidion. Oboje su znali da neće.

Medeni mesec Beneta i Alis sastojao se od petodnevnog putovanja za Sjedinjene Države, a zatim puta od Njujorka do Kentakija. (Potražila je Kentaki u enciklopediji i bila sasvim očarana obiljem utrka konja. Činilo se kao da je tamo svaki dan derbi.) Čičala je od oduševljenja na sve što je videla: njihov ogromni automobil, veličine ogromnog preookeanskog broda, dijamantski privezak koji joj je Benet kupio u Londonu, u Berlingtonskoj arkadi. Nije joj smetalo što je gospodin Van Kliv bio sa njima sve vreme putovanja. Bilo bi, naposljetku, nepristojsno ostaviti starijeg čoveka samog, a i toliko ju je savladalo uzbuđenje što

će napustiti Sari i puste salone nedeljom i sveprisutnu atmosferu neodobranja da bi joj to smetalo.

Ako je Alis i osećala blago nezadovoljstvo zbog načina na koji se gospodin Van Kliv lepio za njih kao prilepak, potisnula ga je trudeći se svim silama da bude onoliko ljupka i vesela koliko se činilo da to obojica muškaraca od nje očekuju. Na brodu između Sauthemptona i Njujorka ona i Benet barem su uspeli da šetaju palubom sami nakon večere, dok je njegov otac radio na poslovnim dokumentima ili razgovarao sa starijim ljudima za kapetanovim stolom. Benet bi je privukao snažnom rukom, a ona bi podigla levu ruku sa sjajnim, novim, zlatnim prstenom, i čudila se što je ona, Alis, *udata žena*. A kada su se vratili u Kentaki, rekla je sebi da će biti propisno venčana, jer njih troje neće više morati da dele kabinu, premda je ona bila podeljena zavesama.

„Nije baš nevestinska oprema kakvu sam imala na umu“, prošaputala je dok je stajala u potkošulji i donjem delu pidžame. Nije se osećala lagodno sa manje odeće na sebi nakon što je gospodin Van Kliv stariji jedne noći, u polusnu, od zavesa iza koje se nalazio njihov krevet, pomislio da su vrata kupatila.

Benet ju je poljubio u čelo. „Ionako ne bi bilo u redu kada je otac tako blizu“, prošaputao je u odgovor. Stavio je dugački okrugli jastuk između njih („jer inače ne bih mogao da se kontrolišem“) pa su ležali jedno pored drugog smerno se u mraku držeći za ruke i dišući glasno dok je ogromni brod vibrirao ispod njih.

Kada se osvrne, ovo dugačko putovanje bilo je zasićeno njenom potisnutom čežnjom, potajnim poljupcima iza čamaca za spasavanje, a njoj je mašta divljala dok se more podizalo pod njima. „Tako si lepa. Biće drugačije kada stignemo kući“, mrmljao joj je na uho, a ona bi pogledala njegovo prelepo izvajano lice pa spustila obraz na njegov vrat koji je mirisao na znoj i zapitala se koliko će još moći da izdrži ovako.

A zatim je, nakon beskrajne vožnje automobilom, i svraćanja kod ovog i onog sveštenika i župnika čitavim putem od Njujorka do Kentakija, Benet objavio da neće živeti u Leksingtonu kao što je ona mislila, već u jednom gradiću malo južnije. Prošli su pored grada i nastavili dalje, dok putevi nisu postali uži i prašnjaviji, a građevine rastrkane i neuredno grupisane u senci ogromnih pošumljenih planina. U redu je, uverila ga je, skrivajući razočaranje pri pogledu na glavnu ulicu Bejlivila

i šačicu zgrada od cigle u njoj i uske puteve koji nisu vodili nigde. Ona je volela prirodu. A i mogu da odu u grad kao što je njena majka išla u posetu Simpsonovima na Strandu, zar ne? S mukom je pokušala da ostane optimistična i nakon što je otkrila da će barem prvu godinu živeti sa gospodinom Van Klivom. („Prosto ne mogu da ostavim oca samog dok žali za majkom. Barem ne još. Nemoj biti tako snuždena, srećo. To je druga po veličini kuća u gradu. I imaćemo svoju sobu.“) A kada su se najzad našli u toj sobi, naravno, stvari su pošle naopako na takav način da nije bila sigurna da ume rećima to da opiše.

Pokušala je, stegavši zube jednako kao kada je morala da istrpi internat i Poni klub, da se prilagodi životu u malom gradu u Kentakiju. Bila je to *dobrana* promena u pogledu kulture. Mogla je da vidi, ako bi se propisno potrudila, izvesnu grubu lepotu krajolika u beskrajnom nebu i praznim putevima i promenljivoj svetlosti, i planinama između čijih su hiljadu stabala lutali divlji medvedi, i nad čijim su krošnjama kružili orlovi. Osećala je strahopoštovanje prema razmerama svega oko sebe, prema prostranstvu koje joj se činilo večno prisutno, kao da mora prilagoditi čitavu svoju perspektivu. Ali, iskrena da bude, pisala je u svojim nedeljnim pismima Gidionu, sve ostalo je bilo prilično nemoguće.

Život u velikoj beloj kući ju je gušio, premda ju je Eni, gotovo nema domaćica, oslobađala većine kućnih obaveza. Odista je bila jedna od najvećih kuća u gradu, ali je bila puna teškog, starinskog nameštaja, a sve površine bile su prekrivene fotografijama ili ukrasima pokojne gospođe Van Kliv ili mnoštvom porcelanskih lutaka širom otvorenih očiju za koje su obojica muškaraca tvrdili da su bile „majci najmilije“, ako bi Alis pokušala da ih pomeri makar i za milimetar. Uzbudljivi, pobožni uticaj gospođe Van Kliv je poput pokrova pritiskao kuću.

Majci se ne bi dopalo da jastuci tako stoje, zar ne, Benete?

O, ne. Majka je imala veoma izrazit stav u vezi sa mekim delovima nameštaja.

Majka je silno volela svoje vezene psalme. Zaboga, nije li otac Makintoš rekao da nije poznavao nijednu ženu u Kentakiju kojoj je vez na prekrivaču bio lepši?

Nepodnošljivo joj je bilo većito prisustvo gospodina Van Kliva; on je odlučivao šta rade, šta jedu, određivao im dnevnu rutinu. Nije mogao podneti da ne učestvuje u onome što se dešavalo, pa makar samo ona i Benet slušali gramofon u svojoj sobi u koju bi bez najave upao uz: „Da li to sada slušamo muziku, a? O, trebalo bi da pustiš Bila Monroa. Nema boljeg od starog Bila. Hajde, momče, isključi tu dreku i pusti nam starog Bila.“

Ako bi popio čašu ili dve burbona, ove proglase iznosio je brzo i uporno, a Eni bi pronašla razloge da se zadrži u kuhinji pre nego što se uzbudi i pronađe neku manu večeri. To je bilo od žalosti, promrmljao bi Benet. Ne možeš čoveku zameriti što ne želi da bude sam u svojoj glavi.

Brzo je otkrila da se Benet nikada nije suprotstavljao ocu. U onih nekoliko prilika kada je progovorila i rekla, smireno, da zapravo nikada nije naročito volela svinjetinu – ili da ona lično smatra da je džez muzika puna života – dvojica muškaraca spustila bi viljuške i zagledala se u nju sa istim zaprepašćenim prekorom kao da je svukla svu odeću sa sebe i odigrala kolo na trpezarijskom stolu. „Zašto moraš da budeš tako prkosna, Alis?“, prošaputao bi Benet kada bi njegov otac otišao da više na Eni. Brzo je shvatila da je bezbednije uopšte ne izražavati mišljenje.

Izvan kuće je bilo malo bolje; stanovnici Bejlivila odmerili su je istim kritičkim okom kojim su odmeravali sve „strano“. Većinom su u gradu živeli farmeri; činilo se da sve vreme provode u krugu od nekoliko kilometara i da jedni o drugima znaju sve. Čula je da ima stranaca gore, u Rudniku Hofman, gde je živelo oko petsto rudarskih porodica sa svih strana sveta i koji je nadzirao gospodin Van Kliv. Ali, kako je većina rudara živela u kućama koje je obezbedila kompanija, kupovala namirnice u prodavnicama kompanije, decu slala u školu kompanije i posećivala lekara kompanije, i kako su još bili suviše siromašni da poseduju vozila ili konje, malo ih je silazilo u Bejlivil.

Svakog jutra gospodin Van Kliv i Benet odlazili su automobilom gospodina Van Kliva u rudnik i vraćali se nešto posle šest sati. Alis je za to vreme hvatala sebe kako ubija vreme u kući koja nije bila njena. Pokušala je da se sprijatelji sa Eni, no ona joj je, mešavinom ćutanja i preterano žustre posvećenosti kućnim poslovima, stavila na znanje da nema nameru da vodi razgovore. Alis je ponudila da kuva, ali ju je Eni obavestila da je gospodin Van Kliv veoma *izričit* u svojoj ishrani